

Mogyoródi József (Nagyoroszi, 1933. okt. 2. – Bp., 1990. márc. 27.): matematikus, tanszékvezető egyetemi docens, a matematikai tudományok doktora (1980).

Vácott, majd Balassagyarmaton végzett gimn.-i tanulmányok után 1952-ben érettségizett. Utána az ELTE Természettudományi Karán az alkalmazott matematikus szakra iratkozott be. Diplomáját 1957-ben szerezte meg. 1956 nyarától gyakornok volt az MTA Matematikai Kutató Intézetben. 1957-től egy évig tudományos segédmunkatárs. 1958. júl. 1-től megszakítás nélkül az ELTE-n dolgozott, előbb az analízis majd a valószínűségszámítási tanszéken 1963-ban adjunktusnak, 1968-ban docensnek nevezték ki. Ez évben megbízták a numerikus és gépi matematikai tanszék megszervezésével. Rényi Alfrédnek, a valószínűségszámítási tanszék vezetőjének hirtelen halála után 1970-ben egyidejűleg mintegy félévig a valószínűségszámítási tanszék is vezette, 1971-től csak ennek a tanszéknek volt a vezetője. Az egy.-i oktató munkájának tárgyai többek között a valószínűségszámítás, a matematikai statisztika, a számítógépek programozása. A numerikus és gépi matematikai tanszék vezetőjeként az 1960-as évek végén kezdeményezte a programozó matematikus képzés beindítását. Kutatómunkájában többek között fizikai alkalmazásokkal (reaktorok elmélete), a téreloszlástételekkel, rekurrens folyamatokkal foglalkozott. A Tudományos Minősítő Bizottság (TMB) többször megbízta bíráló bizottsági tagsággal, vélemények elkészítésével és aspiránsvezetéssel. Az UNESCO megbízásából afrikai matematikusok egy.-i doktori disszertációjának megírását irányította. – Félszáznál több publikációja, dolgozata jelent meg m. és angol nyelven. Több külföldi konferencián tartott előadást, 1970-ben a bécsi egy.-re hívták meg. Oktatott a debreceni egy.-en is. – F. m. Valószínűségi változók véletlen tagszámú összegeinek határeloszlásáról (kandidátusi disszertáció, 1967); A valószínűségszámítás elemei (Bp., 1970); Valószínűségszámítás (egy.-i jegyzet, 1978).

Probability Theory and Applications: Essays to the Memory of József Mogyoródi

Jozsef Mogyorodi in Memoriam 1933 - 1990

We lost a friend, a scientist and an educator when Professor Jozsef Mogyorodi unexpectedly died during a scientific visit to Holland. He was 57 and he was at the prime of his life: he travelled lectured, published, but, above all, worked with much devotion and energy to make the Department of Probability Theory and Mathematical Statistics at the L. Eotvos University, which he headed at the time of his death, the prime example of university education of Hungary.

Hundreds of secondary school teachers, and several young academics all over the world, remember him with affection not just as a scientist and an extremely good lecturer but also as one of those very few professors who would sit down with students and would converse with them with joy about the arts, the great museums of the world, and history. He was a great ambassador for Hungary: he was fluent in English, French and Russian, and his pleasant personality came across in all of these languages as well as in Hungarian.

Professor Mogyoródi was born in Nagyoroszi, Hungary, in 1933. He received his elementary and secondary education there. He entered the L. Eotvos University, Budapest 1952, and studied mathematics.

Chúng tôi mất một người bạn, một nhà khoa học và một nhà giáo dục khi Giáo sư Mogyoródi József đột ngột ra đi trong chuyến thăm khoa học đến Hà Lan. Ông ra đi ở tuổi 57 và đang ở đỉnh của cuộc đời mình: ông đi giảng dạy ở các nơi, làm xuất bản, nhưng, trên tất cả, ông hăng say làm việc và dành nhiều công hiến cho Khoa Toán Lý thuyết Xác suất và Thống kê Toán tại Đại học Eötvös Loránd, nơi ông phụ trách vào thời điểm ông qua đời, và cũng là nơi điển hình về giáo dục đại học của Hungary.

Hàng trăm giáo viên trung học, và một số học giả trẻ trên toàn thế giới, nhớ đến ông với tình cảm không chỉ là một nhà khoa học và một giảng viên giỏi mà còn là một trong số rất ít các giáo sư, những người sẽ ngồi với học sinh và trò chuyện với họ niềm vui về nghệ thuật, về các bảo tàng lớn trên thế giới và về lịch sử. Ông là một đại sứ tuyệt vời cho Hungary: ông thông thạo tiếng Anh, Pháp và Nga, và tính cách bình dân của ông thể hiện xuyên suốt khi sử dụng các ngôn ngữ này cũng như tiếng Hungary.

Giáo sư Mogyoródi được sinh ra ở Nagyoroszi, Hungary, vào năm 1933. Ông tốt nghiệp tiểu học và phổ thông trung học tại đó. Ông vào Đại học Eötvös Loránd, Budapest năm 1952, và học ngành toán.

He graduated with distinction in 1957, receiving a degree comparable with a M.Sc. In his Dissertation for this degree, which he wrote under the supervision of Lajos Takacs, Mogyorodi worked on stochastic processes modelling the movements of neutrons in nuclear reactors. His early publications belong to this field as well. These works naturally led him to the study of limit theorems with random sample sizes, a field in which he found his mentor in Alfred Renyi. Mogyorodi's deep interest in both teaching and research convinced Renyi to move Mogyorodi to the University where he remained until his death. Soon after this move, Mogyorodi defended his Thesis for a degree which is comparable with a Ph.D. in the West.

After just a few years of teaching, Mogyorodi's work was redirected by his recognition of the need of the University for a faculty in the computer sciences. He retrained himself, and within a short period of time he became the first head of the newly established Department of Computer Sciences. His results were quick: the department soon became a recognised centre, and Mogyorodi's ability to lead and to organise earned him respect among the members of the university's governing body. This led to his appointment as the head of the Department of Probability Theory and Mathematical Statistics at Renyi's death in 1970. He cleverly exploited the scientific reputation of the department, built by Renyi, and developed an international advanced degree program with the support of UNESCO. At the same time, the university decided on expanding the department for which Mogyorodi was the most suitable person.

He hired young talented mathematicians who were interested in both theory and practice, and who understood that undergraduate teaching was a significant part of their duties.

Mogyorodi's own devotion to teaching was an excellent example of his leadership qualities. Mogyorodi's return to research proved even more fruitful than before. His work on martingales in abstract spaces, in particular his study of maximal inequalities and their duals, placed him among the leaders in the world.

His connection with UNESCO was not accidental to his chairmanship at the University. He established contacts with third world scientists when in the late 60s he participated in postgraduate education in Algeria and in Mali.

Ông tốt nghiệp loại xuất sắc năm 1957, có thể sánh ngang với bằng Thạc Sĩ (M.Sc). Trong luận án của mình ở mức độ này, dưới sự hướng dẫn của Lajos Takacs, Mogyorodi đã làm việc với các quá trình ngẫu nhiên qua việc mô hình hóa các chuyển động của neutron trong các lò phản ứng hạt nhân. Các ấn phẩm đầu của ông cũng thuộc về lĩnh vực này. Những công trình này tự nhiên dẫn ông đến việc nghiên cứu các định lý giới hạn với các cỡ mẫu ngẫu nhiên, một lĩnh vực mà Rényi Alfréd là chuyên gia sẽ cố vấn cho ông. Sự quan tâm sâu sắc của Mogyorodi trong cả hai lĩnh vực giảng dạy và nghiên cứu đã thuyết phục Rényi chuyển Mogyorodi (từ viện nghiên cứu) về trường đại học, nơi ông ở lại cho đến khi ông qua đời. Ngay sau khi về trường, Mogyorodi bảo vệ một đề tài sánh ngang với bằng Tiến Sĩ của Phương Tây bấy giờ.

Chỉ sau một vài năm giảng dạy, công việc của Mogyorodi lại chuyển hướng vì sự cần thiết thành lập Khoa Khoa học Máy tính trong trường Đại học. Ông đã tự đào tạo lại, và trong một thời gian ngắn, ông trở thành người đứng đầu của Khoa Khoa học Máy tính vừa mới thành lập. Những hoạt động của ông sớm có kết quả: Khoa nhanh chóng trở thành một trung tâm được công nhận, khả năng lãnh đạo và tổ chức của Mogyorodi tạo ra sự tôn trọng cao từ ban lãnh đạo của trường đại học. Điều này dẫn đến việc bổ nhiệm ông là người đứng đầu Khoa/Bộ môn Lý thuyết xác suất và Thống kê toán học, sau cái chết của Rényi năm 1970. Ông khéo léo khai thác danh tiếng khoa học của Khoa, được xây dựng bởi Rényi, và phát triển một chương trình cấp bằng quốc tế tiên tiến với sự hỗ trợ của UNESCO. Đồng thời, trường đại học quyết định mở rộng Khoa mà Mogyorodi là người phù hợp nhất.

Ông đã thuê các nhà toán học tài năng trẻ, những người quan tâm đến cả lý thuyết và thực hành, và những người hiểu rằng giảng dạy sau đại học là một phần quan trọng trong nhiệm vụ của họ.

Sự cống hiến của Mogyorodi đối với việc giảng dạy là một ví dụ tuyệt vời về phẩm chất lãnh đạo của ông. Việc Mogyorodi trở lại nghiên cứu đã chứng tỏ hiệu quả hơn trước đây. Công việc nghiên cứu của ông về martingales trong không gian trừu tượng, đặc biệt là nghiên cứu của ông về các bất đẳng thức cực đại và các đối ngẫu của chúng, đặt ông vào lớp các nhà khoa học hàng đầu trên thế giới.

Kết nối của ông với UNESCO không phải là ngẫu nhiên do vai trò chủ tọa của ông tại trường Đại học. Ông đã thiết lập mối liên lạc với các nhà khoa học trong thế giới thứ ba vào cuối những năm 60, khi ông tham gia vào chương trình giáo dục sau đại học ở Algeria và Mali.

Much closer home, his organisational skills were partly responsible for the initiation of the very popular sequence of Pannonian Symposia on Mathematical Statistics.

We join his family in their sorrow, in particular, his wife Klari and their two sons, Jozsef, Jr. and Zoltan. They became a part of the mathematical community of Budapest as their home was always open to mathematicians. We also join the family in keeping the memory of Joska, as he was known to all of us, alive.

To this end we present this volume.

Janos Galambos & Imre Katai

Gần với quê nhà, kỹ năng tổ chức của ông phần nào giúp cho việc khởi tạo hệ thống rất phổ biến của Hội thảo vùng Pannonian (vùng đồng bằng Karpat gồm một loạt các nước Đông và Đông nam châu Âu) về Thống kê toán học.

Chúng tôi xin chia sẻ cùng gia đình nỗi đau thương này, đặc biệt, với bà Klari và hai con trai, Jozsef, Jr. và Zoltan. Họ trở thành một phần của cộng đồng toán học Budapest vì nhà của họ luôn mở cửa cho các nhà toán học. Chúng tôi cũng xin cùng với gia đình giữ mãi kỷ niệm về ông, Ông luôn sống mãi với tất cả chúng tôi.

Cuối cùng, chúng tôi xin kính biểu tuyền tập này.

Janos Galambos & Imre Katai

